

Brenniliz 1985, 2013... zenbat urte behar da atomoa amatatzeko?

Bretainiak badu Garoña ñimiño bat, Brenniliz, sakeleko zentraltxo nuklearra, 1967tik 17 urtez elektrizitate pittin bat sortu ostean 1985ean gelditu eta oraindik eraitsi gabe dagoena. Enpleguak zirela eta hura bizirik nahi zuten herritar eta agintariak orain begien aurretik kendua nahiko lukete. Baina atomoa itzaltzea ez da hain erraza.

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

BREITAINIAN MENEZ ARE MENDIEK (Monts d'Arrée frantsesez) Irlanda edo Galesko paisaia osatzen dute Frantziako Finistère (Pen-ar-Bed bretoiez) departamenduan. Zuhaitz gutxi, landa zabalak, txilar eta iratzek, zotal-ikatza oinpean, errekek eta Yeun Elez ibaiari hesia eginik sortutako Saint Michel aintzira. Hemen dago Brenniliz (Brennilis frantsesez) herrixka.

Antzinako Berainiaren bihotzean, Arturo erregearen kondairaz mintzo diren parajeotan, justu zeltek infernuko ataria zegoela uste zuten txokoan erabaki zuten eraikitzea Paris-ko agintariak Frantziako lehenbiziko zentral nuklearra. 1962a zen, Frantzia bonba atomikoaren jabe diren klubean sartua zen eta munduaren energia beharrak oro ase behar omen zituzten zentralen eraikuntzan aitzindari nahi zuen. 50 urte beranduago, uraniozko errektorea eraistea zein garesti ateratzen den erakusten diote frantsesek munduari Brennilizen.

1967an abiarazitako zentrala ur astunezkoa zen; alegia, ur astunez hozten zutela argindarra sortu behar zuen turbina mugiarazteko sutzen zen uranioa. Commissariat à l'Énergie Atomique (CEA) erakundeak %100 frantses teknologiaz eraiki nahi zuen Brennilizkoa. Berehala ikusiko zen atomo zibilaren

bidea bestelako tekniketarik joango zela, ur arinez funtzionatzeko diseinatu baitziren garai beretsuan eraikitako Santa Maria de Garoñakoa bera eta Fukushima Daiichin leheritu direnak bezalako beste senide asko. CEAk egoskor segitu zuen, ordea, eta 1967an martxan zegoen Brennilizko zentraltxoa.

Zentraltxoa diogu benetan txikia izan delako: 70 Megawatteko potentzia zuen (txikietakoa den Garoñakoa 466 MWekoa da), 1967tik 1985era arte 6,235 Terawatt ekoiztu zituen (Garoñak 2011n, urte bakarrean, 3,743 TW). Abiatzerako teknologian aldaketak sartu beharretik hasita, dena izan zen arazo Brennilizen.

1975eko abuztuaren 15ean, Ama Birjinaren egunez, FLB-ARB (Front de Libération de Bretagne, Armée Revolutionnaire Bretonne) talde armatuko komando batek leheritu zituen turbina batera ura zeraman hoditeria eta turbinako CO₂ gasa kanporatzen zuen bestea, zentralaren kanpoko aldetik, produkzioa geldiarazteko asmoz. 1979an zentral atarian argindarra zeramaten bi zutoin zapartarazi zituen FLBk. Oraingoan bai, lehenbiziko aldiz geldiarazi zuen talde armatu batek Europako zentral bat.

Gure artean Lemoizko gatazka-oren oroitzapenak pizten dituzten

Kemperleko (Bretainia) *Quimperlé en ligne* webgunetik hartutako irudian, Ergue-Gaberic (Ergue-Vraz, bretoiez) herrian abenduaren 18rako iragarritako film emanaldia: Brigitte Cheveten *Brennilis, la centrale qui ne voulait pas s'éteindre* (Brenniliz, itzali nahi ez zuen zentrala) erakutsi zuten, zuzendaria bertan zela. Argazkian Sortir du Nucleaire mugimenduko kideak ageri dira zentralaren aurrean protestan, Demantelement Tellement Dement (libreki euskaraturik, "Hau bai Desmuntaketa Zoroa") hitz jokoia osatuz. 1985ean geldiarazia, 27 urte beranduago Brennilizko zentralaren bihotz erradiaktiboak zutik dirau. Ez dago desmuntatzea bukatzeko epe finkorik. Atal irradiatu guztiak nora eramanik ere ez. Kostako den diruaz aparte, noiz arte luzatuko ote da Garoñakoaren eraisketa? 27 urte barru 2040an bertan jarraituko ote du?

ekintzon garaian Frantziako aginte eta ordezkariak gehiagoren kontra jo zuten FLBkoek Bretainian. Ogasun zentralaren egoitzak plastikatu zituzten sarri eta bereziki famatua izan zen Roc'h Trédudoneko atentatua: 1974an telebista frantsesak han zeukan 200 metro altuerako antena erraldoia lurreratu zuten, Finistère osoa bi hilabeterako telebistarik gabe utziz.

480 milioi euro zentrala eraisteko

Baina Brennilizko zentrala ez FLBk, errentagarritasunik ezak geldiarazi zuen 1985ean. Inguruko herritar askok eta agintariak Gobernuari eskatu zioten martxan jarraitzeaz gain bigarren bat gehitzea. Alferrik.

1995ean Christian Fremont Finistèreko prefetak iragarri zuen: "EDFk (Electricité de France, Frantziako kasik monopolioa duen multinazional gaur pribatizatu), CEAk eta nuklearrean ari diren enpresa handi guztiak elkarrekin adostu dute Brenniliz eraisteko operazioa erudugarri izatea". Horretan ere oker hasi ziren: Frantziako diru publikoak auditatzen dituen Cour de Comptesek 2005ean aitortuko zuen hasieran 19,4 milioi euro kosta behar zuena 480 kostako zela... agindutakoa bider 25!

Joan den azaroan Fabrice Nicolino *Charlie Hebdo* astekari satirikoan

argitaratutako *Brennilis, une centrale nucléaire pour l'éternité* artikularekin gogorarazi digu Brennilizko makinak erabat itzali gabe darraiel, gelditu eta 27 urte beranduago. Eta *France Ouest* kateak ekoiztutako *Brennilis, la Centrale qui ne voulait pas s'éteindre* dokumentalak (Interneten ikusgai dago) azaldu ditu Britainia-ko zoko hartan urteotan sortutako konplikazioak.

Alde batetik, zentralak bizirik segi zezala eskatu zuten lekuko notable eta herritarrek bere orain bestelako planak dauzkate parajeotarako: *Retour à l'herbe!* (libreki itzulirik, "Itzuli lehengora") kanpaina antolatu da inguruok *Parc Régional* izendatzea probestuz. Eta parke natural batean hain egiten du itsusi

zentral nuklear baten betonezko kanpai handiak...

Baina bestetik, *Sortir du Nucleaire* mugimenduko ekologistek pixkanaka hautsi dute EDFk eta Parisko agintariak zentralaren inguruan eraikitako isiltasun zorrotza. Inguruan urte luzez eta oraindik ere zabaltzen den kutsaduraren zantzu eta frogak zabaltzen hasi dira.

Brennilis, la Centrale qui ne voulait pas s'éteindre dokumentaleko kamerak joan dira militanteekin zentralaren inguruko hesiaren zuloatik pasata bertako erreketako ur, goroldio eta besteren laginak biltzera. Horiek gero Valenceko CRIIRAD erakunde-ko laborategietara bidali eta demostratu da hemen badela kutsadura erradioaktiboa. Izan liteke

zentrala martxan zegoenean isuritakoa, baina baita ere eraisketa lanen ondorioz barreiatuak.

Zalantza honek, hain zuzen, geldiarazi ditu Brenniliz eraisteko obrak. Hiru fasetan burutzeko asmatuak, lehenbizikoan lantegiko erregai guztiak atera zituzten, biltegiak hustuz. Bigarrenean, erreaktorea den lapiko erraldoia ez besteakhasi ziren eraisten, baina aurretik kutsatutako atal guztiak desmuntaturik, hoditeria dela, eraikinen kanpoko azaleko hormigoia bera... Hirugarrenean desegin behar dute erreaktorea bere kupula eta guzti.

Ekologistek, ordea, erakutsi dute EDFk ez duela plan zehatz bat kutsatutako hondakinak ondo kontrolaturik garraiatu eta metatzeko. Auzitara joanda epailek arrazoa eman zieten 2011n, eta orain enpresak 2014rako agindu du aurkeztuko duela plan berria.

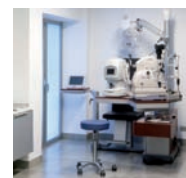
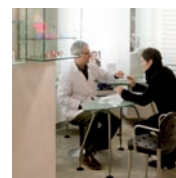
Bitartean, kutsadura arrastoak ugaritu dira nonahi. Tritioa, zesioa, plutonioa ere bai... Horien jatorrien bila galdezka doanari EDFk ez dio azalpen garbiz erantzuten. Ordaintan, zentralako zenbait teknikari hasi da egia zaharrak aitortzen.

Zentralean 20 urtez aritu den Michel Marzin ingeniariak kamerari kontatu dizkio xehetasun harrigarriak. Esaterako, nola kontrolatzen zen erreaktorea babesten duen kupula erraldoiak ihesik ez izatea: arrosa usaina zabaldu eraikin barruan eta teknikari bat, *le snifneur*, ibiltzea gainetik usainka, zirrikituak hauteman eta kola bereziz ixteko. ■

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

Zerbitzua
Kalitatea
Garantia

